

VII.5. Gestiunea memoriei

Gestiunea memoriei

Funcții

- alocarea zonelor de memorie către aplicații
- prevenirea interferențelor între aplicații
- detectarea și oprirea acceselor incorecte

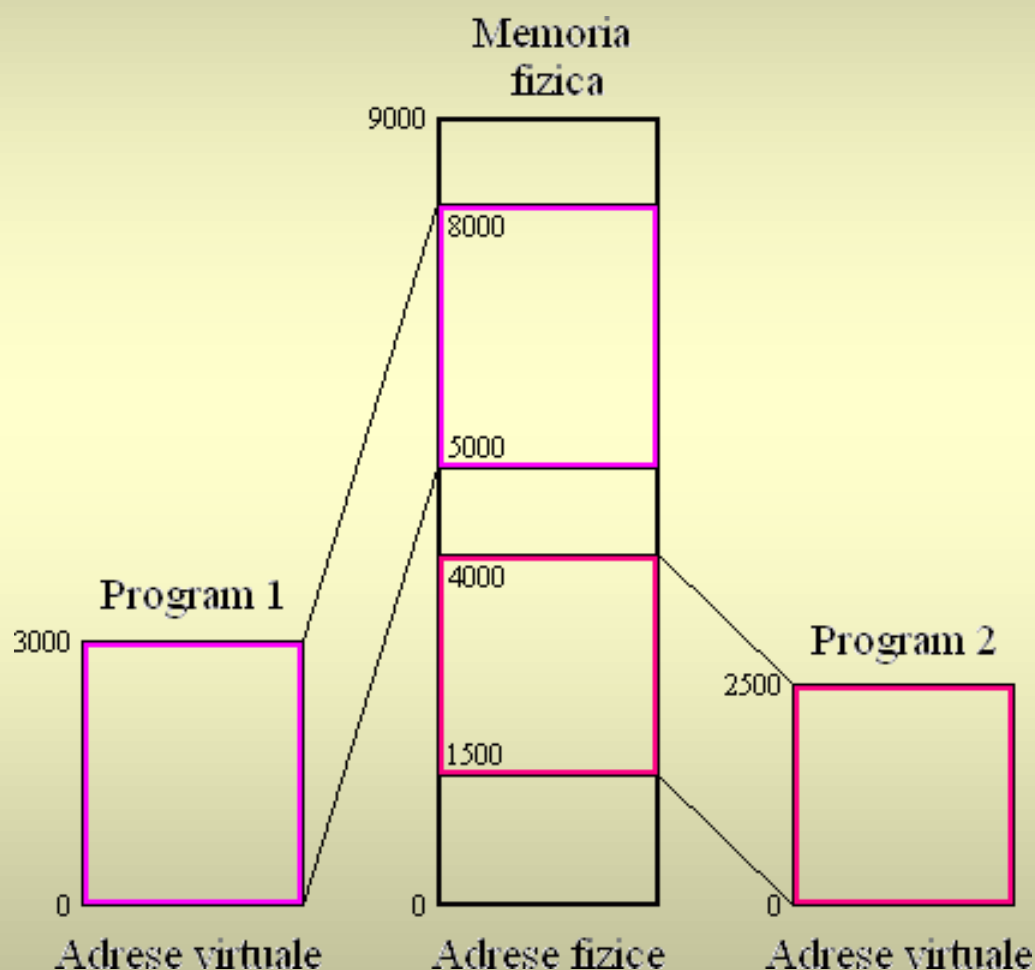
Problema fundamentală

- mai multe aplicații → zone de memorie disjuncte
- fiecare aplicație → anumite zone de memorie; care sunt aceste zone?
 - depind de ocuparea memoriei la acel moment
 - nu pot fi cunoscute la compilare

Soluția

- două tipuri de adrese
 - virtuale - aplicația crede că le accesează
 - fizice - sunt accesate în realitate
- corespondența între adresele virtuale și cele fizice - gestionată de sistemul de operare

Adrese virtuale și fizice (1)

Adrese virtuale și fizice (2)

Gestionarea adreselor fizice și virtuale

- 2 metode diferite
 - segmentare
 - paginare
- pot fi folosite și împreună
- componentă dedicată a procesorului - MMU
(*Memory Management Unit*)

VII.5.1. Segmentarea memoriei

Principiul de bază (1)

- segment - zonă continuă de memorie
- conține informații de același tip (cod, date etc.)
- vizibil programatorului
- adresa unei locații - formată din 2 părți
 - adresa de început a segmentului
 - deplasamentul în cadrul segmentului (*offset*)

Principiul de bază (2)

- la rulări diferite ale programului, segmentele încep la adrese diferite
- efectul asupra adreselor locațiilor
 - adresa de început a segmentului trebuie actualizată
 - deplasamentul - nemodificat
- problema este rezolvată numai parțial
 - dorim ca adresa să nu fie modificată deloc

Descriptori (1)

- descriptor de segment - structură de date pentru gestionarea unui segment
- informații reținute
 - adresa de început
 - dimensiunea
 - drepturi de acces
 - etc.

Descriptori (2)

- descriptorii - plasați într-un tabel
- accesul la un segment - pe baza indicelui în tabelul de descriptori (selector)
- adresa virtuală - 2 componente
 - indicele în tabelul de descriptori
 - deplasamentul în cadrul segmentului
- adresa fizică = adresa de început a segmentului + deplasamentul

Descriptori (3)

- la rulări diferite ale programului, segmentele încep la adrese diferite
- efectul asupra adreselor locațiilor
 - nici unul
 - trebuie modificată doar adresa de început a segmentului în descriptor
 - o singură dată (la încărcarea segmentului în memorie)
 - sarcina sistemului de operare

Accesul la memorie (1)

- programul precizează adresa virtuală
- identificare descriptor segment
- verificare drepturi acces
 - drepturi insuficiente - generare excepție
- verificare deplasament
 - dacă deplasamentul depășește dimensiunea segmentului - generare excepție

Accesul la memorie (2)

- dacă s-a produs o eroare la pașii anteriori
 - rutina de tratare a excepției termină programul
- dacă nu s-a produs nici o eroare
 - calcul adresă fizică (adresă început segment + deplasament)
 - acces la adresa calculată

Exemplificare (1)

Tabel descriptori (simplificat)

Indice	Adresa început	Dimensiune
0	65000	43000
1	211000	15500
2	20000	30000
3	155000	49000
4	250000	35000

Exemplificare (2)

Exemplu 1:

```
mov byte ptr ds:[eax], 25
```

- $ds = 3 \rightarrow$ adresa început segment = 155000
- $eax = 27348 < 49000$
 - deplasament valid (nu depășește dimensiunea segmentului)
- adresa fizică: $155000 + 27348 = 182348$

Exemplificare (3)

Exemplu 2:

```
add dword ptr ss:[ebp], 4
```

- $ss = 1 \rightarrow$ adresa început segment = 211000
- $ebp = 19370 > 15500$
 - deplasament invalid (depășește dimensiunea segmentului)
 - eroare \rightarrow generare excepție

Cazul Intel (1)

3 tabele de descriptori

- global (GDT - *Global Descriptor Table*)
 - accesibil tuturor proceselor
- local (LDT - *Local Descriptor Table*)
 - specific fiecărui proces
- de întreruperi (IDT - *Interrupt Descriptor Table*)
 - nu este direct accesibil aplicațiilor

Cazul Intel (2)

Segmentele - accesate cu ajutorul selectorilor

Structura unui selector (16 biți)

- primii 13 biți - indicele în tabelul de descriptori
 - maximum 8192 descriptori/tabel
- 1 bit - tabelul folosit (global/local)
- ultimii 2 biți - nivelul de privilegii
 - 0 - cel mai înalt, 3 - cel mai scăzut

Cazul Intel (3)

31	24				19	16	15	14	13	12		8	7			0	
BASE 31-24					G	D / B	0	A V L	LIMIT 19-16		P	DPL	TYPE		BASE 23-16		
BASE 15-0										LIMIT 15-0							

Cazul Intel (4)

- intervin nivelele de privilegii a 3 entități
 1. CPL (*Current Privilege Level*)
 - al procesului - reținut de procesor
 2. RPL (*Requested Privilege Level*)
 - cel solicitat - preluat din selector
 3. DPL (*Descriptor Privilege Level*)
 - cel al segmentului accesat - din descriptor

Cazul Intel (5)

- relațiile dintre aceste nivele de privilegii decid dacă se poate realiza accesul
- condiția pentru realizarea accesului:
 $CPL \leq DPL$ și $RPL \leq DPL$ (simultan)
- orice altă situație indică o încercare de acces la un nivel prea înalt
 - generare excepție

Zone libere și ocupate (1)

Problemă

- crearea unui segment nou → plasare în memorie
- este necesară o zonă liberă continuă suficient de mare
- pot exista mai multe asemenea zone - care este aleasă?

Zone libere și ocupate (2)

Algoritmi de plasare în memorie

- *First Fit* - prima zonă liberă găsită suficient de mare
- *Best Fit* - cea mai mică zonă liberă suficient de mare
- *Worst Fit* - cea mai mare zonă liberă (dacă este suficient de mare)

Zone libere și ocupate (3)

Fragmentare (1)

Fragmentarea externă a memoriei

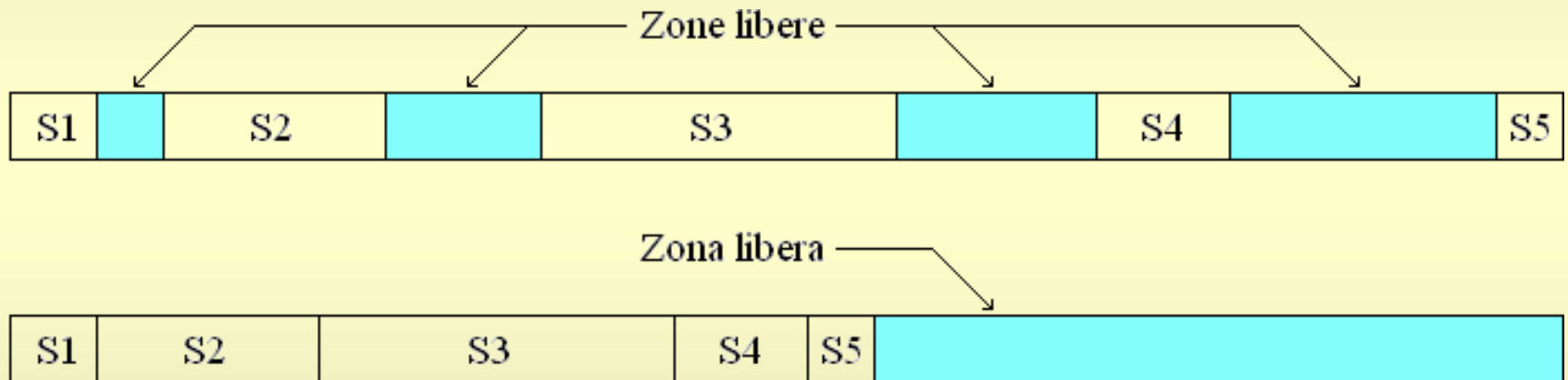
- multe zone libere prea mici pentru a fi utilizate
- apare după un număr mare de alocări și eliberări de segmente
- indiferent de algoritmul folosit
- plasarea unui segment poate eșua, chiar dacă spațiul liber total ar fi suficient

Fragmentare (2)

Eliminarea fragmentării externe

- compactarea memoriei
 - deplasarea segmentelor astfel încât să nu mai existe zone libere între ele
 - se crează o singură zonă liberă, de dimensiune maximă
 - realizată de un program specializat, parte a sistemului de operare

Compactare (1)

Compactare (2)

Rularea programului de compactare a memoriei

- consumă mult timp
 - mutarea segmentelor în memorie
 - actualizarea descriptorilor de segment
- nu poate fi rulat foarte des
- numai când este necesar

Compactare (3)

Situații în care se poate decide rularea programului de compactare

- când plasarea în memorie a unui segment eșuează din lipsă de spațiu
- la intervale regulate de timp
- când gradul de fragmentare a memoriei depășește un anumit nivel

Segmentarea - concluzii

Probleme ale mecanismului de segmentare

- gestiune complicată
 - suprapunerea segmentelor - greu de detectat
- fragmentarea externă - de obicei puternică
 - mult spațiu liber nefolosit
- compactarea consumă timp

VII.5.2. Paginarea memoriei

Principiul de bază

- spațiul adreselor virtuale - împărțit în pagini (*pages*)
 - zone de dimensiune fixă
- spațiul adreselor fizice - împărțit în cadre de pagină (*page frames*)
 - aceeași dimensiune ca și paginile
- dimensiune - uzual 4 Ko

Tabele de paginare (1)

- corespondența între pagini și cadre de pagină - sarcina sistemului de operare
- structura de bază - tabelul de paginare
- câte unul pentru fiecare proces care rulează
- permite detectarea acceselor incorecte la memorie

Tabele de paginare (2)

- la rulări diferite ale programului, paginile sunt plasate în cadre diferite
- efectul asupra adreselor locațiilor
 - nici unul
 - trebuie modificat tabelul de paginare
 - o singură dată (la încărcarea paginii în memorie)
 - sarcina sistemului de operare

Accesul la memorie

- programul precizează adresa virtuală
- se determină pagina din care face parte
- se caută pagina în tabelul de paginare
 - dacă nu este găsită - generare excepție
- se determină cadrul de pagină corespunzător
- calcul adresă fizică
- acces la adresa calculată

Exemplificare (1)

Tabel de paginare (simplificat)

Pagini	0	1	2	8	9	11	14	15
Cadre de pagină	5	7	4	3	9	2	14	21

Exemplificare (2)

Exemplu 1:

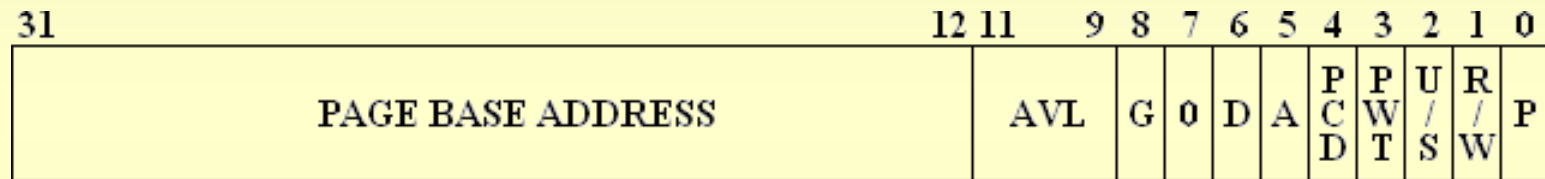
- dimensiunea paginii: 1000
- adresa virtuală: 8039
 - pagina: $[8039/1000]=8 \rightarrow$ cadrul de pagină 3
 - deplasament: $8039 \% 1000=39$ (în cadrul paginii)
- adresa fizică: $3 \cdot 1000 + 39 = 3039$

Exemplificare (3)

Exemplu 2:

- dimensiunea paginii: 1000
- adresa virtuală: 5276
 - pagina: $[5276/1000]=5$
 - nu apare în tabelul de paginare
 - eroare → generare excepție

Cazul Intel

Restricții

Construirea tabelelor de paginare

- sarcina sistemului de operare
- trebuie să evite suprapunerile între aplicații
- restricții
 - o pagină virtuală poate să apară pe cel mult o poziție într-un tabel de paginare
 - un cadru de pagină fizică poate să apară cel mult o dată în toate tabelele de paginare existente la un moment dat

Fragmentare (1)

Fragmentarea internă a memoriei

- între pagini nu există spațiu → nu apare fragmentare externă
- fragmentarea internă
 - spațiu liber nefolosit în interiorul unei pagini
 - nu poate fi preluat de altă pagină
 - nu se poate face compactare
- mai puțin severă decât fragmentarea externă

Fragmentare (2)

Alegerea dimensiunii paginilor

- putere a lui 2 (nu rămân resturi de pagină)
- odată aleasă, nu se mai schimbă
- se stabilește ca un compromis
 - prea mare - fragmentare internă puternică
 - prea mică - mult spațiu ocupat de tabelele de paginare
 - uzual - 4 Ko

Chiar atât de simplu?

Procesor pe 32 biți

- spațiu de adrese: 4 Go ($=2^{32}$)
 - dimensiunea paginii: 4 Ko ($=2^{12}$)
- tabel cu 2^{20} elemente
- ar ocupa prea mult loc
 - consumă din memoria disponibilă aplicațiilor
- la procesoarele pe 64 biți - și mai rău